

LO PENSAMENT CATALÀ

SETMANARI CIENTIFICH Y LITERARI

Preus de subscripció:

Espanya. 6 Ptas. l' any.
Estranger.. . . . 9 " " "
Un número 15 cts.—Atrassat, 25 cts.
PAGOS A LA BESTIETA

DIRECTOR LITERARI

Mossen Jacinto Verdaguer

Redacció y Administració:

Dormitori de St. Francesch, 5
IMPREMTA LA CATALANA

AVIS Com que l' editor d' aquest setmanari y la major part dels seus redactors ho foren de *La Veu de Catalunya*, que per espay de 8 anys vegé la llum ab l' aplauso y favor dels bons patricis de la terra, hem comptat com á suscriptors de LO PENSAMENT CATALÀ á tots los que hõ eran de *La Veu de Catalunya*, y entendrém que l' acceptan com á tals suscriptors á tots los quins no 'l retornin ó no dongan avis en contra á aquesta Administració.—L' ADMINISTRADOR.

MADRID Y CATALUNYA

Ab motiu de la visita del ministre Sr. Dato á la comtal ciutat, s' han vist altra vegada de relleu les diferencies que separan al Madrid oficial de Catalunya.

Lo Ministre de Governació s' ha presentat á Barcelona com á representant del Poder central, y com aytal l' ha rebut lo poble que apar estiga descontent de la manera d' interpretar-se, pels polítichs madrilenys les lleys consignades en lo códex constitucional de 1876 y que conceptúa al Poder central com institució perjudicial á son desenrotllo històrich.

Es lley, per tots los tractadistes de dret polítich reconeguda, que les colectivitats polítiques passen fatalment, com l' individu, de la época de infantesa á la de joventut y virilitat, y aquesta lley, que regula sa vida, no ha dexat de complir-se per Catalunya, la qual ja 's troba en la época de virilitat, però encare sotmesa á las prescripcions de sa infantesa política.

Y aquestes prescripcions, nascudes en temps de consolidació monárquica é interpretades en temps de graves crisis nacionals, que no han parat de succehir-se ni un moment en Espanya en tot lo que va de segle XIX, reunexen pel poble català, además de la agravant de no ésser les séves pròpies, aixó es, derivades de son modo de ésser íntim y social, la condició de no haver-se interpretat á la manera que requería sa vida, molt diferent de les altres regions espanyoles, y sobre tot del Madrid Oficial, en comers y avenç intelectual en historia y costums.

Madrid, que viu una vida oficial molt diferent de la social é íntima de Catalunya, s' ha amotllat lo códex de 1876 á sa manera d' ésser, y á sa manera d' ésser ha amotllat també totes les disposicions orgániques; resultant de la sua manera d' obrar, que, mentres les regions del centre y sud de la Península ibérica seguexen encaixades magníficament en los motllos del uniformisme, Catalunya y Mallorca demanan, pera desenrotllarse, la modificació de les lleys orgáni-

ques del regne; originantse ab aytal motiu un conflicte de tan grans proporcions, que és difícilissim fixar, de manera certa, si Madrid continuarà essent l'únic punt de potestat política en lo tros de península qu' avuy s' anomena Espanya.

Lo Ministre de Governació s' haurá fet ben bé càrrech de la situació política de Catalunya, y, segurament, convensut de que no es la millor pera la tranquil·litat de la Monarquia. Al arribar á Madrid, després de son viatge d' instrucció, podrá fer relació detallada á sos companys de ministeri de quant radicals y fondos son les aspiracions y disgustos que motivan lo clam dels catalans, pera convencels de que lo que necessita Catalunya, pera sossegarse, es amplia llibertat regional.—B. D.

LOS JOCHS FLORALS D' ENGUANY

Ab motiu de la vinguda d' en Dato, vuyt dies abans dels Jochs Florals corrien noves ben poch afalagadores per la poética festa.

Se deya que 'l ministre voldria anarhi y sa presencia privaria les naturals explosions de amor á la Patria que 's presenten en aytal dia... mes arrivá la hora y no fou aixís.

Y s' aná omplint poch á poch aquell grandíós saló de Llotja, com cada any guarnit ab flors y escuts, y lo bell y simbólich trono d' amor pera la Reyna de la gentilesa.

Un cop la comitiva oficial que duya devant de tot al Excm. Dr. Morgades hagué pres seti en los llocs de costum, lo Sr. Cabot y Rovira passá á llegir lo discurs presidencial. Lo treball del senyor Güell tendeix á donar á conèixer lo poble Rhetich (Suissa,) explicant lo que en sos viatges y estudis que n' ha fet, ha pogut trobarhi de afi ab Catalunya.

La labor del Sr. Güell es afiligranada y aplaudida com á tal, especialment quan retreu exemples rhetichs consemblants ó iguals á altres de Catalunya. Per exemple, quan parla del bisbe Remedius, autor dels cánons de Coira, que per allà als anys de 800 al 814 ordena que 'ls sacerdots se servixin sempre del llenguatge del poble, diu «què sense voler li venen á la memoria les tan rescents com admirables Instruccions del nostre venerable Prelat lo Dr. Morgades. Ell,—afegeix—com los apóstols rhetichs de mil anys enrera, ordena als sacerdots de sa diócesis que per ensenyar y predicar se servixin de la llen-

gua del poble que li está confiat, y al ordenarho, no pot contenir-se y llença un crit de dolor que sintetisa les justes aspiracions de nostra terra, d' aquesta Catalunya honrada y treballadora que no vol morir ofegada per los envolcalls d' un uniformisme violent que, abans de matar, deshonorá als que 'l sofreixen sense protesta. Com lo bisbe Remedius, qui encara avuy, després de dotze sigles, es benehit per lo poble rhetich, aixís també nostre Prelat, per mes que uns quants sectaris baladrers 'l insultin y 'l critiquin te lo aplauso de tots los homens de seny, te l' amor dels seus bons fills y, com l' antich bisbe de Coira, tindrà demá la justificació de la historia.»

La memoria del Secretari Sr. Trullol y Plana, aná precedida de un preambul patriólich literari de molt bon gust, entrant després á donar compte de les composicions rebudes que aquest any han arribat á la ratlla de 400, y acabant per dedicar un recort als patricis catalans que la mort se 'n ha emportat desde l' any passat.

Lo plech de la Flor Natural duya 'l nom de D. Guillem A. Tell y Lafont. Elegí per Reyna de la festa á sa senyora esposa D.ª Teresa Novellas de Molins, que passá á ocupar son setial acompanyada del ceremonial de rúbrica.

Llegida per lo Sr. Blanch la composició premiada resultá ser com havia jutjat lo Sr. Trullol, uns sonets de bon gust y un sabor classich marcat que complagueren al públich segons ho demostrá ab los aplausos que tributá al autor.

Lo primer y tercer accessit corresponderen á D. Joan M. Guasch y 'l segon se 'l emportá 'l nostre company D. Antoni Bori y Fontestá.

Va guanyar la Englantina d' or lo Sr. Guasch, ab una poesia pirenenca que tenia tota la flayre encisera de montanya.

Los accessits foren per D. Arthur Masriera y Mossen Jaume Collell.

Nostre estimat amich lo notable poeta mallorquí Mossen Miquel Costa y Llovera, fou guanyador de la Viola d' or y argent ab sa poesia *L' antich profeta vivent*, plena de boníssim fondo y èscolptural de forma, com *Lo pi de formentor*, y *A un claper*, del mateix autor.

Los accessits foren per D. Joseph Carner y Puig-Oriol y un poeta anónim.

Lo premi del Sr. Bisbe de Menorca va guanyarlo Mossen Mateu Rotger.

Lo del Sr. Bisbe de Mallorca nostre amich don Manel Folch y Torres, que á jutjar per los fragments que 'n va llegir, son *Romanceret del Beato Ramon Llull* resulta una obra mestra.

Lo del Sr. Bisbe de Lleyda fou pel seminarista D. Joseph Paradedà y Sala.

D. Arthur Masriera va guanyar lo premi ofert per l'Ajuntament de Reus, y D. Apeles Mestres l'ofert per «Un aymador de les lletres catalanes,» pera premiar una coleccioneta de cançons pels noys.

Lo Sr. Masriera va llegir lo discurs de gracies del Mantenedor D. Joaquim Riera y Bertran, que no desafinà en res ni per res aquella hermosa y continuada manifestació d'amor á Catalunya.

De les composicions premiades enguany no n'hi havia cap que com en festes anteriors pogués avivar los entusiasmes, pero 'ls discursos eren calentons y l'efecte fou lo mateix. Van cantar-se *Los Segadors* ab gran plaher y va cantar-los tothom, dones y homens, vells y joves, escalfant aquella sala y 'ls cors de tots los que s'hi trobaven de un ambient molt profitós.

...Y axó es, lleugerament referit, tot lo que va passar á dintre de la gran Sala de Llotja la tarde de la festa major de les lletres catalanes.

VALERI SERRA BOLDÚ.

LA MUSICA QUE PASSA

(Llegida en la vetllada del día de Sant Jordi en lo «Centre Excursionista de Catalunya».)

Cent anys fá que la tocan
y may l'han acabada;
cent anys fá que la ensajan
y no 'ns agrada encare;
no 'ns plau á les orelles
ni 'ns entra á dins de l'ànima.
Es música ben xorca,
son notes funeraries,
es fingiment de vida,
es veu que 'ns fá basarda,
es l'ayre de la fona,
lo xiscle de la bala,
uníversal blasfemia,
dels despotes la rabia,
es jay, lley malehida
que fá y desfá les Patries!

Cent anys fá que la tocan
y may l'han acabada
la sinfonia aquesta
que vé de fora casa,
qu'esment nos fá de glories
que 'ns son glories extranyes,
que axeca una bandera
ab ayres de mortalla,
que 'ns crida com á sorges
y 'ns vol per moxiganga,
que 'ls drets de poble 'ns nega
y 'ns nega 'l nom de raça...

Mes tot, y tant antiga
com es, no 'ns plau encare,
ni 'ns entra á les orelles,
ni arriba á dins de l'ànima,
puix sempre 'ns será odiosa
la música que passa
per sobre Catalunya
y adorm l'amor de Patria!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

OBSERVACIONES COMPARATIVAS

RELATIVES Á LA FAUNA Y FLORA DEL PLIOCÉN MITJ
DE BARCELONA

Si comparém les especies vegetals trobades en nostres terrenos pliocens ab los indígenes actuals, veurém que 'ls tipus comuns á aquestes dues èpoques son molt rares, mentres que les especies de Moluscos comuns á les matexes èpoques son nombroses.

Resulta clarament d'aqueix fet que 'l mon vegetal ha sofert durant los temps terciaris una evolució inversa á la que sofrí lo mon malacológico marí. Aquesta diferencia de processos entre les mutacions de la fauna malacológica marina y la flora continental no te res d'estrany, si considerém la manera com ha hagut de procedir la naturalesa en la vida y desenrotlló d'aquexos dos grupos d'organismes. Axís, després del temps miocens, lo mar Mediterrá, lo mateix que 'la regió del Ródano y altres comarques de Europa, estant sotmeses á les oscilacions del continent, reculá sos límits d'alguns kilometres. Permanesqué en eix estat durant un llarch espay de temps; mes prompte un nou enfonsament dels continents li permeté invadir de nou una part del terreno del que havia sigut despossehit. Durant aqueix llarch espay de temps, les condicions biològiques de la fauna malacológica marina sufriren tals modificacions que un gran nombre de especies dels mars miocens no pogueren sobreviure á aquexes perturbacions y arribar als temps pliocens.

La flora, al contrari, no persistint més les perturbacions, pogué soportar aqueix cambi de règim cimatològic. Les matexes especies se continuaren á través de les èpoques tortoniense, pontiense y messiniense, conservant sa fesomia miocena ab menos dificultat que en la regió més revolta dels Alps.

Axís s'esplica la fesomia relativament arcaica de la nostra flora pliocena, ja que conté un més gran nombre de tipus de la molessa (descrits y

representats per Hcer) que son equivalent de la regió del Ródano. En lloch donchs, de constituir per ses caràcters naturals un terme mitj per el que la flora miocena 's lligui á la flora actual de nostra comarca, ofereix, per lo contrari, un sagell particular que la aparta molt de la flora indígena vivent y la acosta á la flora miocena y per consegüent á la de les regions caluroses y subtropicals ab la que aquesta última presenta grans afinitats.

Axó mateix han reconegut los especialistas, tals com Laporta y M. l'abbé M. Boulay, qui han tingut la amabilitat de determinar nostres mostres. Axís, lo primer apoyantse en les plantes de nostra flora pliocena, les hi atribuhía gran antiguetat y deya: «Exes plantes presenten los elements de una vegetació mes característica que la que existía durant la mateixa época en la Europa central, si bé oferint diverses especies incontestablement propies de nostra regió.»

M. l'abbé Boulay afirma que 'l conjunt de nostra vegetació pliocena presenta un aspecte més arcaich y més semblant al Miocé (Tortonienso ó Helvecienso,) com hem dit, que 'l que 's troba en les capes sincròniques en la vall del Ródano, en cara que la semblansa entre les dos flores pliocenes siga ben marcada. No obstant, es cert que la flora indígena actual difereix de nostra flora pliocena molt més que la de la regió del Ródano en la mateixa época, ja que no hem reconegut més que dos especies comuns á nostra flora pliocena y á la actual, mentres que 's compten dotze especies comuns á la flora actual de la vall del Ródano y á la flora pliocena de la mateixa vall.

JAUME ALMERA, PVRE.

BELLESES DE LA BIBLIA

I

Les Santes Escriptures, que á mes d'esser lo llibre de la Revelació divina, son també, com ho prová lo gran Donoso Cortés en son discurs d'entrada á la Academia Espanyola, deu abundosa de poesia, nos presenten los primers apolechs (1), coneguts en lo mon literari.

La rahó perque 'ls Llibres Sagrats fan us de aytal llenguatge apològich, y parabòlich, la do-

(1) Preném la paraula apolech en son sentit propi, ço es, en el de fer parlar á les besties, les plantes y fins á les coses inanimades, y en aquest sentit no hi ha mes que dos apolechs en tota la Biblia, y son los que havém traduhit.

na St. Cirilo en lo prólech á sos *Apologi moralee*, y es: perque nosaltres hem de pendre de les coses naturals, com d'imatges vives, idea de la vida humana, engalanada ab totes les virtuts; per có, donchs les criá Deu, perque servissen al home com d'espill y regla pera ben-viure. Y puig que tot lo mon visible es una escola de sabiesa, en que totes les coses están sadollades de divines rahons de prudencia, d'elles trau la S. E. ensenyances y preceptes pera la vida per medi de xistosos apolechs ó apropiades parábols, á fi de que aquell qui ho llegesca entenga ab més claretat, aprenga ab més facilitat, probe ab més suavitat y ab major fermesa recorde diis preceptes y ensenyances.

Se veu que als antichs los sabien molt bons los apolechs, puig ne trovém en Orfeu, Pitágoras, Menandre, Plató y altres. Aristotil diu que los apolechs van molt bé pel poble, més encara que 'ls exemples, perque, essent molt difícil trobar fets passats semblants als presents, es no obstant molt fácil inventar apolechs. Isop se feu célebre per los seus apolechs, als quals s'hi dava tanta d'importancia qu'era costum dir d'un home molt grosser é ignorant: *Ne Aesopum quidem trivisti*, com si diguessem: «A Isop, ni te l'has mirat per les cobertes», perque 'ls semblava que res sabia qui no conexia los apolechs d'Isop. Entre 'ls Sants Pares podém citar á Sant Agustí, qui en son llibre *Contra mendacium* ensenya que 'ls apolechs, qui, mitjansant ficcions, volen significar coses verdaderes, no son mentides, sino coses verídiques «axis com en lo mirall l'home fals (qui 's veu en lo mirall) es verdadera imatge del home».

La rahó *a priori* es, perque 'ls exemples y apolechs, per la novetat, escassetas, facilitat y plaher de la historia están molt amotllats al enginy dels homens y satisfan plenament sa curiositat y desitg natural de saber; per có 'ls quedan molt fets á la memoria y 'ls ensenyan delectantlos, ensemps que mouen á la voluntat á imitarlos més blana y eficazment que 'ls preceptes. D'aquí la antiga sentència comú de tots los sabis: *Melius docere et persuadere exempla quam praecepta*; la qual expressá Horaci per aquelles paraules (Ep. ad Pison. ver. 343):

omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
lectorem delectando, pariterque monendo:

«Tindrà en favor seu tots los vots, qui agermane lo útil y lo xistós, instruhint y delectant ensemps al lector.»

II

L' autor del llibre dels Jutges en lo cap. IX, v. 8 fins al 16, posa lo següent apolech, dit dels arbres, en boca de Joathám per manifestar als Sichimites quan impla é injustament havian obrat fent Rey al tirá Abimelech, després d' haver mort á 68 germans seus; per lo qual s' havian fet dignes de sentir lo cástich dels homicides.

Mes per entendre més bé l' apolech, caldrá donar avans algunes notícies històriques:

Gedeón, jutge d' Israel dexá al morir 70 fills de les seves dones, y un, anomenat Abimelech, d' una concubina de Sichém. Aqueix darrer, mort son pare, se 'n aná á Sichém á trobar los parents de la part de sa mare, perque influhissen en lo poble per ferlo á n' éll cap d' Israel, ja que tots los demés germans, deya éll, se disputavan lo ceptre. Los parents comunicaren aquexes noves als habitants de Sichém, feren que tothom s' inclinás á la part d' Abimelech y li donaren 70 monedes de plata, ab les quals mantingué un exércit de gent pobre y vagarosa que 'l seguí. Ab aquest exércit se 'n aná á casa de son pare degollant allá á tots los seus germans, menos al més petit, Joathám, qui s' estava amagat. Després de aquesta feta, haventse reunit les families de Sichém y de la ciutat de Mello feren Rey á Abimelech. Quan Joathám arribá á saberho, se 'n aná plé d' indignació, y pujant dalt del cim de un turó prop de Sichém un día en que per rahó d' una festa solemne hi havia acudit molta gent, alsá la veu y digué lo següent apolech que traduhit directament del hebreu, diu axís:

«Se 'n anaven los arbres á ungir un rey sobre ells y digueren á la olivera: regna sobre nosaltres; (verset 8)

»y 'ls respongué la olivera: ¿per ventura dexaré á ma grexesa, que en mi honren Elohim y los homens per venir á esser enlayrada sobre dels arbres? (verset 9.)

»Digueren, donchs, los arbres á la figuera: vina tu, regna sobre nosaltres; (id. 10)

»y 'ls respongué la figuera: ¿per ventura dexaré ma dolçor y 'l meu fruyt excelent per venir á esser enlayrada sobre dels arbres? (id. 11.)

»Digueren després los arbres al cep: vina tu, regna sobre nosaltres; (id. 12)

»y 'ls respongué 'l cep: ¿per ventura dexaré 'l meu most que causa alegría á Elohim y als homens, y vindré á esser enlayrat sobre del arbres? (id. 13.)

»Llavors digueren tots los arbres al esbarzer: vina tu, regna sobre nosaltres; (id. 14)

»y respongué l' esbarzer als arbres: si en veritat vosaltres m' ungiu rey sobre vosaltres, atansuovos, aplegueuvos sota la meva ombra, y si no, isca foch del esbarzer y devore los cedres del Líbano. (id. 15)»

Fácilment se comprén lo sentit que s'enclou en lo present apolech: la olivera, la figuera y 'l cep, que son arbres molt útils per la bondat y excelencia de llurs fruyts representan á Gedeón y als seus fills, y l' esbarzer, qui no té fruyt, y está ple de punyentes espines representa al tirá Abimelech. Axó 's veu més clar considerant que Gedeón renunciá per sí y per sos fills, com los tres primers arbres, lo regne que li oferian, mes Abimelech no sols no 'l renunciá, sino que feu passos pera conseguirlo, mostrantse sols per aquest fet indigne de regnar. Per çó diu Joathám més avall, fent aplicació del apolech: «Si justament y sens pecat haveu establert per rey á Abimelech, si vos haveu portat ab justicia, alegreuvos avuy ab Abimelech y éll s' alegre ab vosaltres; mes si no ha sigut axís, si haveu obrat ab malícia y perversitat, isca foch d' Abimelech y abrassi als habitants de Sichém y de Mello, y dels habitants de Sichém y de Mello isca foch y abrassi á Abimelech.» Axís succehi; tres anys més tart queyan los caps dels habitants de Sichém y de Mello tallats per lo glavi victoriós de Abimelech, qui morí també poch temps després d' una pedrada al cap que li tirá una dona en lo seti de la torre de Thebes.

Veus aquí explicat aquest apolech, senzill pero elegantíssim tant per sa concepció, com per sa expressió y propietat.

MOSSEN MANEL MESTRES.

AL INSIGNE POETA Y LULLISTA JERONI ROSSELLÓ

Entrau ja dins l' altíssim «Castell de l' Harmonia» (*)

vos qui p' el mon cullir la flor del 'l ideal.

No haureu de rompre llances, que os obren ja 'l portal
los set cavallers nobles que 'l guarden nit y día.

Les set gayes donzelles d' eterna galanía,
vos tenen preparada la vesta d' immortal,
y se disposa á darvos son rich anell nupcial
la Reyna qui entre somnis ja 'l cor vos abellia.

(*) Alusió á la poesia alegórica *Lo Castell de l' Harmonia* ab la que D. Jeroni Rosselló guanyá la flor natural en los Jochs Florals de Barcelona l' any 1862.

«Honra al cantor qui duya les fresques halenades
d' el Nort, sobre les rimes d' Iberia enmustiades!»
diu l' estol de poetes, qu' a fable vos acull.

Y exint allà ab la púrpura suprema d' el martiri,
ab la nevada barba flayrosa com á l' liri,

«Es mon heralt: honraulol!»—s' exclama Ramon Lull.
MIQUEL COSTA Y LLOBERA, PVRE.

LADY HAMLET

(Traducció del anglès.)

La idea de Mad. Sarah Bemhardt, li fou probablement suggerida per la interpretació del *Lorenzaccio*, de Musset, un personatge que te gran semblansa ab lo Príncep de Dinamarca. Aquest atrevit experiment ha suscitat gran curiositat en l' Adelphi, encare que un Hamlet fembra no es certament cap fenomen en l' escenari de Inglaterra.

Altra Sara la gran Siddons, algunes vegades vestí la negra capa y lo trajo severíssim y representá aquest paper. Ab seguretat lo representá en los antichs teatres de Bath y Bristol, allavors los més distingits teatres de provincies. No l' representá á Londres, ni tampoch ho diuen sos biógrafos, encare que citin que alguna vegada representá lo paper de Regina. Ses rahons tindria al adoptar, á pesar de sa repugnancia, lo trajo masculí, però segurament la representació no feu furor, puig no existeix cap retrato seu ab aquell trajo, y tots los datos qu' han arriuat fins á nosaltres, son que usá una capa parescuda á un mantó de senyora, y que semblava un home net mal humorat y molt malt format. Al menys era jove, puig sols contava allavors 26 anys. Apesar de lo dit, havia representat Hamlet anteriorment, puix en una de ses cartes diu (en 1776): «He representat Hamlet á Liverpool, fins á guanyar unes cent lliures». Apar que també lo representá á Manchester l' any següent ab aplaudiment, y, á pesar d' haver interpretat á Dublín lo mateix paper, sa repugnancia á donarlo á conixer á Londres, prova que no estaria molt satisfeta de la interpretació que donava al únic personatge mascle de Shakespeare, que havia personificat.

Segurament que ls auditoris moderns están acostumatats á un Príncep menys altiu que l' que sens dúpte presentava ella, y que actualment no haguera agradat sa interpretació.

En los temps moderns no faltan actrius que hajan adoptat lo vestit negre y l' indecís accionat del Príncep. Alice Marriott, actriu de bas-

tant poder que representá un paper important en una adaptació en lo Lyceum del «Tale of two citiés», de Dikens, ha representat lo paper de Hamlet á Londres y á provincies unes cinchcenes vegades durant trenta anys. Aquest fet demostra que sa interpretació sigui felís, encare que si escullí la interpretació de aytal paper fou per accident. Son marit, lo difunt Robert Edgar, empressari molt conegut del *Sadler's Wells*, li sugerí la idea de representar una sola escena del Hamlet en un benefici. Al estudiarla s' entusiasmá la actriu y determiná representar tota la tragedia. Ademés de possehir gran soltura A. Marriot, era molt experta en l' art de la esgrima, lo qual aumentava ses probabilitats de éxit. Desgraciadament pera ella, no ho eran tant los artistas que la acompanyavan, y una nit, fá alguns anys, la acompanyava un Laertes que d' una estocada al peu va dexarla impossibilitada pera la escena durant bastant temps.

Pochs anys després representá Hamlet Baudman Palmer, en alguns teatres de provincies y afores de la metròpoli. Tingué éxit gracies á sa hermosa presencia. També han representat lo paper de Hamlet Julia Seaman y últimament Janette Steer.

A América no faltan tampoch las Hamlets, poguentse citar los noms de Bamblin y Schane.

W. MOY THOMAS.

NOTES CURIOSAS

La extensió del terme de la parroquia del Pi en lo segle XVII.—Sabut es que la tal parroquia ha sigut sempre una de les mes importants. Es la segona del Bisbat y axò ho diu tot. Sos límits eren molt extensos en altre temps puix fins á molt entrat lo segle dinou la població de Sans era una parroquia sufraganea del Pi, com la de Sant Gervasi ho era de Sant Just. De manera que los baptismes dels nascuts en aquelles poblacions que no eran mes que arrabals de la ciutat fins per allà l' any 1840, es fácil que en lloch de tenirse de buscar en les respectives parroquies se hajen de cercar respectivament á Sant Just ó al Pi, com de molta part de Gracia en l' arxiu de Sant Pere.

En lo segle XII la població de Barcelona y son terme estava dividida en lo espiritual en vuyt parroquies. Pochs anys després de la fetxa á que nos referirem se reduhíren á set, suprimintse per rahó de les guerres que sobrevingueren ab

los francesos la de Santa Eularia de Mérida, quedant en conseqüència les de Santa Maria del Mar; la del Pi; la de Sant Just; la de Sant Pere; la de Sant Miquel; la de Sant Jaume y la de Sant Cugat.

La del Pi fou la més perjudicada en axecárseli cases de beneficència y religió; tant que en 1680 ne comptava entre unes y altres 35. Com no son solament manifestació del desenrotlló del esperit religiós, sino que venen á ésser clapes que denotan l'avens de la població en aquesta part de la ciutat antiga, especialment en l'Arrabal, les esmentarem per ordre d'antiguetat.

Esmentarem en primer terme lo monastir de Sant Pau quina fundació arrenca segons los cronistes agustinians de principis del segle v per Sant Paulí, y que destruhit per los moros no torna á subsistir fins als 1117 habitantlo monjos de Sant Benet; després y successivament la casa de monjos del Sant Sepulcre establerta per allà los anys del 1141 al 1146, en lo mateix lloch hon avuy s'hi troba encare la iglesia que es parroquia major baix aquella advocació, després de haver sigut durant una serie de centuries colegiata de canonges regulars; la casa dels altres canonges hospitalaris antonians baix lo patrocini de Sant Antoni Abat en 1157; l'Hospital d'En Colom establert en 1229 en unes cases que hi posseia un canonge que s'anomenava tal y que desde 'l 1401 porta lo titol de Santa Creu; lo convent de monjes de la reforma benedictina del Cister establert en 1237 á poca distancia del lloch que ocupa lo subsistent; lo convent del Carme, instalat en lo siti del carrer del Carme hon hi han les cases noves de la cantonada del carrer dels Angels y noves vies per aquells contorns emplantades. Hi trobem entre les cases establertes en los susdits límits parroquials durant lo segle xiv, lo convent de Mont-sió en la plassa de Santa Agna, establert ja molt avans que vagin ocupar aquella casa les religioses de Sant Domingo que primerament s'havían establert en les Dressanes y en un altre lloch; la casa dels Orfens creada per la generositat d'un canonge de la Seu en 1370; la casa de les Penedides creada en 1372 per la ciutat en lo carrer del Hospital, y posteriorment en lo del Carme y en lo punt hon hi ha lo carrer de les Arrepentides; la casa de les Egipciaques en lo carrer del mateix nom, servint per reclusió de les dones públiques en determinades époques del any y pera preparar-se á entrar en lo convent de les avantades citades les que resolen allunyar-se del vici. De

entre les del segle xv, hi ha que comptarhi lo Hospital de Sant Llatzer quin origen si be's desconeix, se sap que existia en 1401 quan totes les diferents cases similars foren incorporades á la susdita de Santa Creu, restant, sens dupte per ésser destinada als *masells*, independent; l'Hospital de Sant Sever pera assistirhi en ses malalties als capellans pobres, fundat en 1412 en lo carrer de la Palla hon subsisteix encare; lo convent de les Gerónimes axecat en 1416 en lo punt hon no feya gayres anys havia dextat d'existirhi l'Hospital de Sant Matías y de Santa Margarida; lo monestir de Santa Maria de Jerusalem establert en 1494 en aquells tan discutits solars que encare se'n diuen, plassa de Jerusalem y ahon avans hi havien estat establertes les monjes de Mont-sió, ja citades, y quin convent al abandonar-lo aquexes havia servit per estatge de gent de mala vida, les quals s'arreglarían en cases mesquines que's construirían en algun punt de aquell barri, com per exemple en lo que ara ne dihem lo carrer de les Cabres.

En la setzena centuria veu la parroquia del Pi, axecar en son sí, lo convent de terceroles francescanes anomenades Elisabets, en lo carrer de son nom, en 1554 y vuytanta anys després devant per devant la Casa de la Misericordia, primera Casa de Caritat podriam dir que s'estableix á Barcelona pel Concell de Cent á instancies del Ven. Perez de Valdivia, y ab quin establiment benéfich ve á ferli de vehí lo Colegi de Sant Guillem que estableix ab un any de posterioritat, axó es en 1586 la orde dels Agustins Calsats. En lo mateix any y en lo punt de la Rambla hon hi tenim la Boqueria s'hi estableix lo convent de Sant Joseph de Carmelitas descalsos y dos anys més ençá en lo carrer de la Canuda s'estableixen les monges Tereses que també pertenenen al Carme descals, quan feya sols alguns mesos que les monges domèniques de la Mare de Deu dels angels havian passat desde son antich convent de fora 'l Portal Nou, al siti hon encara subsisteix l'actual en la plassa y carrer que porta son nom. Lo Carme càlsat no tenint prou lloch en lo grandió convent que ja havem citat, estableix una altra casa en la actualment destinada per quartel de la *benemérita*, en la Rambla, y acava la centuria establintse lo colegi del bisbe en l'edifici-convent de monges cartoxanes que suprimeix lo Rdm. Joan Dimas Lovis, y existia en lo carrer de Montalegre. En la centuria dizetena, en 1619 s'estableixen los servites, devant per davant de la casa subsistent

encara del Bonsuccés, que comensà á axecarse en 1626, axó es, quan apenas feyan tres anys que les Mínimes s' havian establert á la cantonada del carrer dels Angels y del Carmé; un any abans que en lo que avuy es fonda d' Orient s' hi establís lo col·legi de frares francescans, especie de sucursal del convent de Jesús, que hi havia en lo que 'n dihem Passeig de Gracia; les Carmelites calsades s' establexen en lo carrer del Hospital, prop del carrer de la Cadena, en 1645; los frares de Santa Caterina un col·legi en lo cantó oposat del mateix carrer de la Cadena, hon hi ha les cases més modernes que fan cantonada al carrer de Sant Pau; los Trinitaris en 1675 establexen un col·legi prop dels Angels, en lo mateix carrer d' aqueix nom, y finalment los Jesuïtes que tenian ja establert son col·legi de Nobles anomenat de Cordelles, en lo solar hon hi ha la Academia de Ciències Naturals y Arts, tenint massa petita iglesia ab la antiga ermita de la Verge de Betlem, se disposaven á axecar en 1680 la actual iglesia parroquial d' aytal advocació. Ab aquestos datos n' hi ha prou per ferse carrech de la extensió parroquial del Pi y del desenrotll de població en les parts que aquella comprenia.

RAMON N. COMAS.

CRÒNICA

Ab lo present número comensem á repartir lo interessant folletí **LO DESPERTADOR DE CATALUNYA**.

En nom de nostre amich y company D. Valeri Serra y Boldú, doném les més afectuoses gracies á totes aquelles persones que passaren á enterarse del seu estat de salut, per haver llegit en *Las Noticias* del dilluns la nova exagerada de que nostre company havia sigut ferit á la sortida dels Jochs Florals.

—Lo dilluns darrer en lo local del «Centre Nacional Català» don Narcís Verdager y Callis, va donar la conferencia que anunciarem sobre 'l tema: «Lo règimen del Concert econòmic á les Províncies Vascongades».

Comensà fent una breu y compendiosa ressenya de la historia de les Províncies Vascongades desde sa unió personal ab Castella en lo regnat de Joan I fins al 1841 en que fou totalment abolit lo règimen autonòmic que disfrutavan.

Seguidament estudià la autonomia econòmica que desde 1844 han vingut disfrutant aquelles províncies ab algunes interrupcions, fent últimament un detingut estudi del Concert econòmic.

La conferencia del senyor Verdager fou escoltada ab molt d' interès per la nombrosa concurrència, essent i' orador felicitat.

Demà dilluns en la mateixa Associació, donarà don Jaume Carner una conferencia.

—La inspirada poetisa y entusiasta catalanista D.ª Agnès Armengol de Badia, ha enviat á la Junta Permanent de la *Unió* la comunicació següent:

«Com sia que la entitat capdalt del Catalanisme que Vos ab tant acert presidiu no ostenta cap seiera en sos meetings y festes, diferenciante axís de les nombroses entitats y agrupacions que d' ella dependexen, vinch á sollicitar pera la Dona catalana l' alt honor d' oferir una bandera á la *Unió Catalanista*, que simbolisi dignament son poder, sos drets y aspiracions.

«Si, com espero, la molt honorable Junta Permanent accedeix á ma demanda, tinch propòsit d' endressar un manifest á les dones de Catalunya y ensemps obrir una suscripció en la que totes hi puguin pendre igualment part.

»Que Deu vos guardi molts anys pera bé de la Patria.»

A tan hermosa y sentida comunicació ha respost la *Unió Catalanista* ab aquesta altra:

«Ab inexplicable joia ha rebut aquesta Junta Permanent la vostra hermosa comunicació en la que sol·liciteu pera la Dona Catalana, l' honor d' oferir á la *Unió Catalanista* la Bandera que simbolisi dignament los drets y aspiracions de la Terra.

»Poques com Vos, illustre poetisa y dama d' exemplar patriotisme, podían gloriarse ab tan noble, generosa y fells iniciativa. Al calor de vostre indiscutible prestigi, ha de estimularse certament l' entusiasme de le les dones catalanes pera coronar aqueixa magnánima obra, que farà estremir de goig á tota Catalunya.

»Per sa part la *Unió Catalanista* sent gran honor en acceptar vostra significativa ofrena, que senyalará una fita ben remarcable en lo camí de la nostra regeneració. Y al mateix temps se creu en lo deber de prestar tota mena de facilitats á la execució de tan bell projecte, invitantvos á utilitzar son domicili social colectiu de Barcelona y 'ls de totes ses entitats adherides en llurs respectives poblacions, pera 'ls treballs preparatoris que considereu convenient practicar, á fi de ben assegurar l' éxit més complert.

»A vos, per la alta representació que vos correspon en la vida literaria y social catalana y per la eloqüent mostra de patriotisme que acabéu de donar, vos presta respectuós y carinyós acatament la Junta que sotscriu.

»Deu vos guardi molts anys.»

—Lo divendres de la setmana passada fou conduhit á la darrera morada lo cadavre de la Sra. D.ª Elvira Senties, esposa del celebrat poeta y amich nostre D. Ramon Suriñach Baell.

Acompanyem á la familia Suriñach en son just sentiment y demaném als nostres lectors una pregaria per tan bona senyora que al cel sigui.

LLIBRES REBUTS

«*Sapienciari*, proverbis e dits vulgars trets de les obres de Fra Francesch Eximenis e daltres autors», are per primera vegada fets estampar, per Antoni Bulbena y Tusell. Edició gòtica feta en la estampa de nostre periòdic y editada per la llibreria «L' Arxiu».

—«*Lo Dret Civil Gironí*. Articles publicats en «*Lo Geronés*» y reproduhuts per varis periòdichs regionalistas», per Joan B. Torroella y Bastons.

Agrahim l' envió y prometém ocupárnosen.

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós.—Dormitori St Francesch, 5.